

Het opbod van neo-protectionisme en isolationisme moet stoppen

Marc De Vos

Directeur

Itinera Institute

De wereldwijde kredietcrisis was voor nogal wat profeten het proefondervindelijk failliet van het vrije markt model dat na de val van het communisme de wereld zou hebben veroverd. Ik heb dat doemoordeel altijd een karikatuur gevonden. Maar ondertussen zijn we hard bezig met de doemdenkers alsnog gelijk te geven. Want in het wereldwijde opbod van relanceplannen zien we het monster terug dat de nachtmerrie is voor elke markteconoom: dat van het protectionisme. Waar zijn we eigenlijk mee bezig?

Laat mij beginnen bij de karikatuur. Neen, we ontwaken niet uit een mondiale neoliberale roes. Daarvoor zijn de regimeverschillen te groot. Denk maar aan het staatskapitalisme van China,

het oligarchenapparaat in Rusland, het petrokapitalisme in het Midden-Oosten en contrasteer dat eens met het ondernemerskapitalisme in de Verenigde Staten. En in Europa is de overheid terug van nooit weg geweest, terwijl deregulering er nooit meer was dan cosmetica – check maar eens de jaargangen van ons Belgisch Staatsblad.

Evenmin is het debacle op de financiële markten de exclusieve erfschuld van losgeslagen casinokapitalisme in de persoon van financiële alchemisten. Ook het monetair beleid van goedkoop geld, de falende controleorganen en de overheidsaanmoediging voor risicokrediet zijn mee verantwoordelijk voor een historische bubbel die uiteindelijk een historische soufflé bleek.

De economische crisis is het rechtstreekse gevolg van de financiële crisis. Het vertrouwen is ondertussen zowat bij iedereen weg, zodat alleen de overheid overschiet om een bodemloze negatieve spiraal te vermijden. Dat is de logica van de relanceretoriek die nu wereldwijd omarmd wordt. Iedereen kraait stimulus, al zijn economen wel nog verdeeld over de beste stimulus, over de mogelijkheid

Het opbod van neo-protectionisme en isolationisme moet stoppen

van de overheid om het verschil te maken en over de kosten-batenanalyse van meer overheidsinterventie op de lange termijn.

Over één zaak bestaat wel algemene eensgezindheid: "protectionisme", zijnde nationalisme dat de eigen economie afschermt en voortrekt tegenover andere, is een remedie die erger is dan de kwaal. Wanneer het Amerikaanse congres in het stimuluspakket een voorrangregeling opneemt voor de Amerikaanse staalnijverheid, dan is dat meegenomen voor het bedrijf dat daarvan kan profiteren. Maar wie concurrentie uitschakelt, betaalt te veel. Dus zal het geld van de Amerikaanse belastingbetaler minder projecten kunnen financieren die werknemers buiten de staalnijverheid hadden kunnen helpen. En dan zijn er nog de staalarbeiders buiten de VS, die het gelag betalen. Daarenboven zullen andere landen hun staalindustrie natuurlijk willen afschermen tegen de bevoorrechte Amerikaanse bedrijven, waardoor die bedrijven op de wereldmarkt veel meer dreigen te verliezen dan wat ze op hun thuismarkt kunnen winnen. Isolationisme is contraproductief en uiteindelijk nadelig voor iedereen.

Terecht is "buy American" dus wereldwijd op consternatie en protest onthaald. Het ziet er naar uit dat de Amerikaanse senaat een mildere versie zal stemmen. Maar dat is pas de eerste ronde. Het verkiezingsprogramma van Obama was zelf al niet gespeend van economisch nationalisme. Zo wil Obama investeren om de kampioen te worden van de groene wagens, doch wel op voorwaarde dat ze in Amerika worden

geproduceerd. Maar het internationale protest is huichelachtig. Iedereen predikt de klassieke vrijhandel in woorden maar doet aan neo-protectionisme in daden. De Europese Unie overweegt een klacht tegen de VS bij de Wereldhandelsorganisatie, maar heeft zelf net exportsubsidies hervat voor melk- en zuivelproducten. Daarmee worden boeren in Australië en Nieuw-Zeeland zwaar getroffen, om nog te zwijgen van die in Afrika.

“
Nationalisme dat de eigen economie afschermt en voortrekt tegenover andere, is een remedie die erger is dan de kwaal.
”

De kampioen van het neo-protectionisme zit in Parijs en heet Sarkozy. Frankrijk maakt 5 miljard euro vrij voor Airbus. In normale tijden zouden Boeing en de Verenigde Staten meteen moord en brand roepen. Nu laat men begaan, in de wetenschap dat Detroit zelf aan het overheidsinfuus ligt en dat steun voor Boeing al in de pijplijn zit. De Franse overheid wil ook de Franse auto-industrie betalen om in Frankrijk te blijven, terwijl het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Zweden al eerder met miljarden richting autoconstructeurs zwaaiden. In normale tijden zou de Europese Commissie meteen ingrijpen om de eerlijke concurrentie binnen Europa te vrijwaren. Nu staat ze erbij en kijkt ze ernaar, want het heet nu eenmaal stimulus, nietwaar.

Onder het mom van "stimulus" passeren dus maatregelen van onversneden economisch nationalisme en isolationisme, die de eerlijke handel binnen en buiten Europa ondermijnen. Dat is een zorgwekkende evolutie. Vrijhandel en concurrentie zijn niet leuk, maar zij zorgen wel voor de innovatie, specialisatie, prijsdalingen, productiviteit en groeiemarkten waar we

Het opbod van neo-protectionisme en isolationisme moet stoppen

uiteindelijk allemaal bij winnen. Dat is de les van enkele eeuwen economische ontwikkeling. Op lange termijn dreigt neo-protectionisme de economie overal veel meer schade te berokkenen dan dat er nu lokaal en op korte termijn voordeel wordt gehaald. Daarvan zullen we allemaal, in meer of mindere mate, de rekening betalen.

Daarenboven is protectionisme besmettelijk. Wanneer één land begint dan kunnen andere niet anders dan volgen. De omvang van de crisis maakt de politiek ook dadendronk. In heel wat landen komt de bevolking op straat of staan verkiezingen voor de deur, ook in Europa. Het is van moeten, maar politici handelen vooral voor het gepercipieerde belang van de achterban, niet omwille van algemene economische vooruitgang. Zo dreigt er een opbod waarin de kleinere landen zoals België, met kleine nationale markten en weinig beslissingscentra, het grootste slachtoffer worden. Het is toch wel huiveringwekkend dat de strijd om Opel Antwerpen bijna op voorhand beslecht lijkt?

We hebben opnieuw geloof in de overheid maar wie is er om de overheid tegen zichzelf te beschermen? Het normale antwoord is de Europese en internationale instellingen die de eerlijke vrijhandel moeten garanderen. Die zijn nu vooral de speelbal van nationale belangen. In Europa moet België met andere kleine landen de Europese Unie een geweten schoppen. We beleven

Unie een geweten schoppen. We beleven uitzonderlijke tijden die uitzonderlijke maatregelen vergen. Maar anno 2009 moet Europa toch in staat zijn om in het koor van nationale relanceplannen de toon van eerlijke handel aan te houden.

We beleven de grootste financiële crisis sinds de jaren 1930. Toen bleek – overigens door Amerikaans precedent – de verleiding van protectionisme onweerstaanbaar, met desastreuze gevolgen. Die wansmakelijke geschiedenis hoeft zich echt niet te herhalen. België kan en moet binnen de Europese Unie de fakkel opnemen tegen isolationisme en nationalisme.

Marc De Vos

Directeur van het Itinera Institute,
onafhankelijke denktank voor duurzame
economische groei en sociale
bescherming
Docent UGent

Het Itinera Institute is een onafhankelijke denktank en doentank die, boven partijgrenzen, regionale verschillen en belangengroepen heen, wegen wil aanreiken voor beleidshervormingen met het oog op duurzame economische groei en sociale bescherming in België en zijn regio's.

Itinera Institute VZW-ASBL

Boulevard Leopold II Laan 184d - B-1080 Brussel - Bruxelles

T +32 2 412 02 62 - F +32 2 412 02 69

info@itinerainstitute.org www.itinerainstitute.org

L'Itinera Institute est un think-tank et do-tank indépendant qui, au-dessus et au-delà des partis politiques, des différences régionales et des groupes d'intérêt, veut identifier les chemins de réformes qui garantissent une croissance économique et une protection sociale durables en Belgique et dans ses régions.

Verantwoordelijke uitgever - Editeur responsable: Marc De Vos, Directeur